

Tetkik-i Mezalim Heyeti

Tetkik-i Mezalim Heyeti, 1921'de Yunan kuvvetlerinin, yirmi iki gün sürüp harp tarihinin en uzun meydan muharebesi olarak dünya tarihine geçen Sakarya Meydan Muharebesi'nde yenilgiye uğratılmasının ardından, bizzat İsmet Paşa'nın emriyle kurulur. Garp Cephesi, Erkân-ı Harbiye İkinci Şubesine bağlı olarak faaliyetlerini sürdürecektir olan Tetkik-i Mezalim Heyeti'nin başına Halide Edip Adivar getirilir. Halide Edip'in başına getirildiği Tetkik-i Mezalim Heyeti'nde, dönemin önde gelen yazarlarından Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Yusuf Akçura da yer alacaktır. Onların çalışmalarına yardımcı olmak amacıyla, heyete bir mülazım ve bir de fotoğrafçı memur dâhil edilecektir. Başlangıçta mülazım ve fotoğrafçı harap edilmiş uzak köylere giderek Halide Edip'e rapor verirler. Ancak kısa bir süre sonra, Halide Edip ve Heyetin diğer üyeleri şahsen bu köylere gitme ve olup bitenleri kendi gözleriyle görme ihtiyacını hissederler. Tetkik-i Mezalim Heyeti üyeleri, Yunanlıların yenilip geri çekilirken arkalarında bıraktıkları manzara karşısında tam anlamıyla dehşete kapılacaklardır. Heyet üyeleri köylerde dolaşarak olup bitenleri rapor etmeye çalışırken, tahmin etmedikleri bir durumla karşılaşır. Gördükleri ve yaşadıkları karşısında ağır bir travma geçirmiş olan bu insanlar, başlarına gelenleri Heyete anlatamayacak kadar ürkek, perişan ve umutsuzdurlar. Yaşadıkları zulüm ve işkence altında âdeta sersemlemiş olan bu insanlar, ortalıkta görünüp konuşmak istememektedirler. Tetkik-i Mezalim Heyeti, tahkikatta bulunduğu yerlerde sadece yapılmış olan zulümleri tespit edip raporları İsmet Paşa'ya iletmekle yetinmeyecek, bununla birlikte hükümet ve Hilal-i Ahmer (Kızılay) gibi kuruluşlara da halkın şikayet ve acil ihtiyaçlarını bildirerek, bir nevi yardım ve koordine etme görevini de üstlenecektir. Aylarca süren gezi ve incelemelerin ardından, Tetkik-i Mezalim Heyeti tarafından hazırlanan rapor, Orta Anadolu'da Yunan Mezalimi adı altında, 1337 (Hicri) yılında, Garp Cephesi Erkân-ı Harbiye II. Şubesi tarafından yayımlanacaktır. Öte yandan, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 1932 yılında yayımladığı Yaban adlı eseri de, kendisinin Tetkik-i Mezalim Heyeti üyesi olarak, 1921'de Haymana, Mihaliççık, Sivrihisar ve civarında yaptığı incelemenin bir ürünüdür. Bu anlamıyla "Yaban", Yunan mezaliminin edebî bir anlatımla romanlaştırılmasıdır.

Abdullah KIRAN

KAYNAKÇA

ADIVAR, Halide Edip, **Türk'ün Ateşle İmtihanı (İstiklal Savaşı Hatıraları)**, İstanbul 2004.

Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezalimi, TC Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 1996.

EROL, Mustafa, "Yaban ve Tetkik-i Mezalim Heyeti Raporları", **Türk Dili**, S 664.

KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, **Vatan Yolunda**, İstanbul 1999.

KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, **Yaban**, İstanbul 2001.

Orta Anadolu'da Yunan Mezalimi, Garp Cephesi Erkan-ı Harbiye II. Şubesi Neşriyatında, İstanbul 1337.

17/05/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/tetkik-i-mezalim-heyeti/?pdf=3330> adresinden erişilmiştir